

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

QARSHI MUHANDISLIK-QTISODIYOT INSTITUTI

Neft va gaz fakulteti «Neft va gaz konlarini ishga tushirish va ulardan foydalanish» bakalavr
ta'lim yo'nalishi talabasi *Eshmatov Jonibek Safarovichning*

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Mavzu: Sho'rtan gazkondensat konini ishlashning joriy holati tahlili

Rahbar:

Zikirova N.Z.

F.I.Sh.

Ishni bajaruvchi

Eshmatov J.S.

F.I.Sh.

«Himoyaga ruxsat etildi»

Kafedrası mudiri:

t.f.n. N.X.Ermatov

imzo

F.I.Sh.

2015 й.

«Himoya uchun DAKga yuborildi»

Fakultet dekani: v.v.b.

kat.o'q. J.T.Nurmatov

F.I.Sh.

2015 й.

Qarshi- 2015 yil.

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI
Neft va gaz fakulteti

«NGKITyUF» kafedrası mudiri
dots.N.X.Ermatov
« 05 » 05 2015yil

Bitiruv malakaviy ishi bo'yicha

TOPSHIRIQ

- Talaba Ermatov Jonbek Safarovich
1. Malakaviy ish mavzusi Shörtan gaz kondensat konini ishlashining joriy holati tahlili
2. Institutning № 684/T buyrug'i bilan 04/12/2014 yilda tasdiqlangan.
3. Malakaviy ishni topshirish muddati 26/06.2015 yil
4. Malakaviy ish uchun ma'lumotlar Shörtanneftgaz ushki kon materiallari, bitiruv oldi amaliyoti ma'lumotlari, maxsus adabiyotlari.
5. Yozma izoh qismining mazmuni (ishlab chiqilishi lozim bo'lgan savollari ro'yxati)
Kirish, geolik qism, Asosiy qism, Atrof muhitni muhofaza qilish, Mehnat muhofazasi va xavfsizlik texnikasi, Iqtisodiy qism, Xulosa foydalanilgan adabiyotlar.
6. Chizmalar ro'yxati (bajarilishi shart bo'lgan chizma va grafiklar)
1) Shörtan koni ishlashining 1980-2014 yillarda asosiy ko'rsatkichlari,
2) Shörtan konining tuzilmali xaritasi,
3) Shörtan koni quduqlarining ishlash maxsulotlik miqdori
7. Malakaviy ish bo'yicha maslahatchilar Ermatov N
Rozmangulov N

7. Malakaviy ishni bajarilishi bo'yicha kalendar grafik

Haftalar soni	Malakaviy ishning bo'limlari	Bo'limning hajmi, bet	Umumiy hajmga nisbatan, %	Bajarilganligi to'g'risidagi belgi	Izoh
04.06-09.05.2015y.	Kirish	2	2.6	bajarildi	
11.05-16.05.2015y.	Geologik qism	12	15.4	bajarildi	
18.05-25.05.2015y.	Asosiy qism	41	53	bajarildi	
25.05-30.05.2015y.	Atrof muhitni muhofaza qilish	6	7.7	bajarildi	
01.06-02.06.2015y.	Mehnat muhofazasi va xavfsizlik texnikasi	6	7.7	bajarildi	
03.06-04.08.2015y.	hq tibodiy qism	5	6.4	bajarildi	
05.06-08.06.2015y.	Xulosa	3	3.6	bajarildi	
09.06-11.06.2015y.	Foydalanilgan adabiyotlar	3	3.6	bajarildi	
Jami		78	100		

Malakaviy ish rahbari

Topshiriq olgan kuni

Talaba

Zekurobov M. Z

Eshmatov J. S

Мундарижа

Кириш	7
I. Геологик қисм.....	9
I.1. Шўртан бузилмаси ҳақида умумий маълумотлар.....	9
I.2. Стратегияси.....	12
I.3. Тектоникаси.....	16
I.4. Газлилиги.....	17
I.5. Конденсатлиги.....	19
I.6. Газ конденсат ва компонентлар захираси.....	19
II. Асосий қисм.....	21
II.1. Уюм сўниш тарзларида ишланиши шартларининг тавсифи.....	21
II.2. Шўртан кони ишлаб чиқариш ҳолатининг жорий таҳлили.....	24
II.3. Газ ва газконденсати қазиб чиқариш жорий таҳлили.....	25
II.4. Қудуқларни ишлатиш даврида учрайдиган қийинчиликлари.....	34
II.5. Қудуқлар маҳсулдорлигини ошириш усуллари.....	37
II.6. 2014 йилда Шўртан кони ишлатиш қудуқларида кислотали ишлов олиб бориш бўйича маълумот.....	39
II.7. Газ қудуқларини ишлаши маҳсулдорлик миқдори.....	42
II.8. Газнинг тезлиги ва қатлам босимиға нисбатан айирмаси.....	42
II.9. Қудуқларни сув босишни назорат қилиш.....	45
II.10. Қудуқларда ўтказилган тадқиқотлар.....	
II.11. Шўртан кони газ қудуқларини таъмирлаш ишлари.....	46
II.12. Шўртан конида ишлатиш қудуқларини бурғулаш.....	56
II.13. Шўртан газ конденсат конида табиий газ қазиб чиқариш пасайишини олдини олиш чора тадбирлари.....	58
II.14. Ҳаракатдаги босимнинг тушишининг сизиладиган газ захирасига боғлиқлиги.....	60
III. Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш.....	62
III.1. Ер ости бойликларини асраш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш.....	62
III.2. Атмосфера ҳавосини захарли газлардан химоя қилиш.....	63
III.3. Сувларни муҳофаза қилиш.....	65
III.4. Атмосфера ва тупроқ ифлосланишларининг ўсимликлар учун таъсири.....	65
IV. Меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги.....	68
IV.1. Ишлаб чиқариш ўзига хос характеристикаси.....	68
IV.2. Махсус кийим, поябзал ва шахсий химоя воситалари.....	69
IV.3. Углеводород таркибли газни қазиб чиқариш объектларида техника хавфсизлиги.....	70
IV.4. Шўртан газконденсат конида қудуқларни ишлатишда хавфсизлик талаблари.....	71
IV.5. Кислотали ишлов беришда меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги.....	73
V. Иқтисодий қисм.....	74
V.1. Нефт ва газ саноатини режа асосида ишлатишнинг самараси.....	74
V.2. Шўртан конини ишлатишнинг иқтисодий таҳлили.....	76
Хулоса.....	79
Фойдаланилган адабиётлар.....	82

Ўзбекистон нефт ва газ саноати айни кунда мамлакат иқтисодиётининг энг йирик тармоғи ҳисобланади ва энергетиканинг муҳим асосини ташкил этади, шунинг учун нефт ва газ саноатини ривожлантиришга катта эътибор берилмоқда.

Президентимиз И.А.Каримовнинг “Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқоролик жамиятини барпо этиш устивор мақсадимиздир” ва “Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир” мавзусидаги маърузадан келиб чиқиб, қуйидаги вазифаларни амалга ошириш зарурдир.

Жаҳон молиявий – иқтисодий инқирози хали давом этаётган оғир бир шароитда иқтисодиётимизнинг янада бирқатор ривожланишини таъминлаш, уни диверсификация ва модернизация қилиш ишлаб чиқаришни техник қайта жихозлаш борасидаги ишларни изчил давом эттиришимиз зарур.

Шўртан кони Қашқадарёдаги энг йирик газконденсат кони ҳисобланиб, кон 1980 йилдан буён ишлатилиб келинмоқда, шунинг учун конда босим ва газ қазиб чиқариш пасайиб бормоқда.

Мавзунинг долзарблиги. Ишлаб турган конларда газ ва конденсат бераолувчанликни ошириш мақсадида уларни технологик кўрсаткичларни таҳлил қилиш, шу таҳлил асосида қўлланилиши зарур бўлган геологик-техник тадбирлар ишлаб чиқариш долзарб мавзу:

Ишнинг мақсад ва вазифалари. Жорий ишлаш ҳолатини таҳлил қилиш орқали Шўртан конининг лойихавий технологик кўрсаткичлардан амалдаги ҳақиқий кўрсаткичларни чекинишини аниқлаш. Бу чекинишларни сабабларини белгилаш ва уларни йўқотиш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш.

Ишнинг амалий аҳамияти. Битирув малакавий ишидаги таҳлил натижаларини Шўртан конини лойихавий технологик кўрсаткичларини таъминлаш мақсадида қўллаш лозим,

Шунингдек, битирув малакавий ишида Шўртан конининг геологик тузилиши тўғрисида, Шўртан конида атроф-муҳит ва меҳнат муҳофазаси бўйича олиб борилаётган ишлар тўғрисида ва кислотали ишлов бериш орқали олинган иқтисодий самарадорлик келтирилган.

I.1. Геологик қисм

I.1. Шўртан тузилмаси ҳақида умумий маълумотлар

Шўртан тузилмаси 1958-йилда электро қидирув ишлари асосида топилган ва 1965-йилда сейсмоқидирув ишларининг МОВ усули билан тайёрланган 1979-йилда биринчи параметрик кудук қазииш ишлари бошланди ва 1974-йилда ўша кудук бағридаги юқори юра карбонат ётқизикларини синалганда, саноат аҳамиятига молик газ мавжудлиги аниқланди.

Шўртан кони 1974-йилда очилган бўлиб, газлилик қавати асосан юқори юра даври келловей оксфорд ётқизикларининг карбонатли оҳактош қатламларининг XV риф оралиғи 3-қаватида жойлашган. Газ уюмларининг жойлашиш чуқурликлари ер усти тузилишига қараб 2670 м дан 3282 м гача ўзгаради. Уюм яхлит саналиб, литологик (тузилиш) жиҳатидан атрофи тўсилгандир.

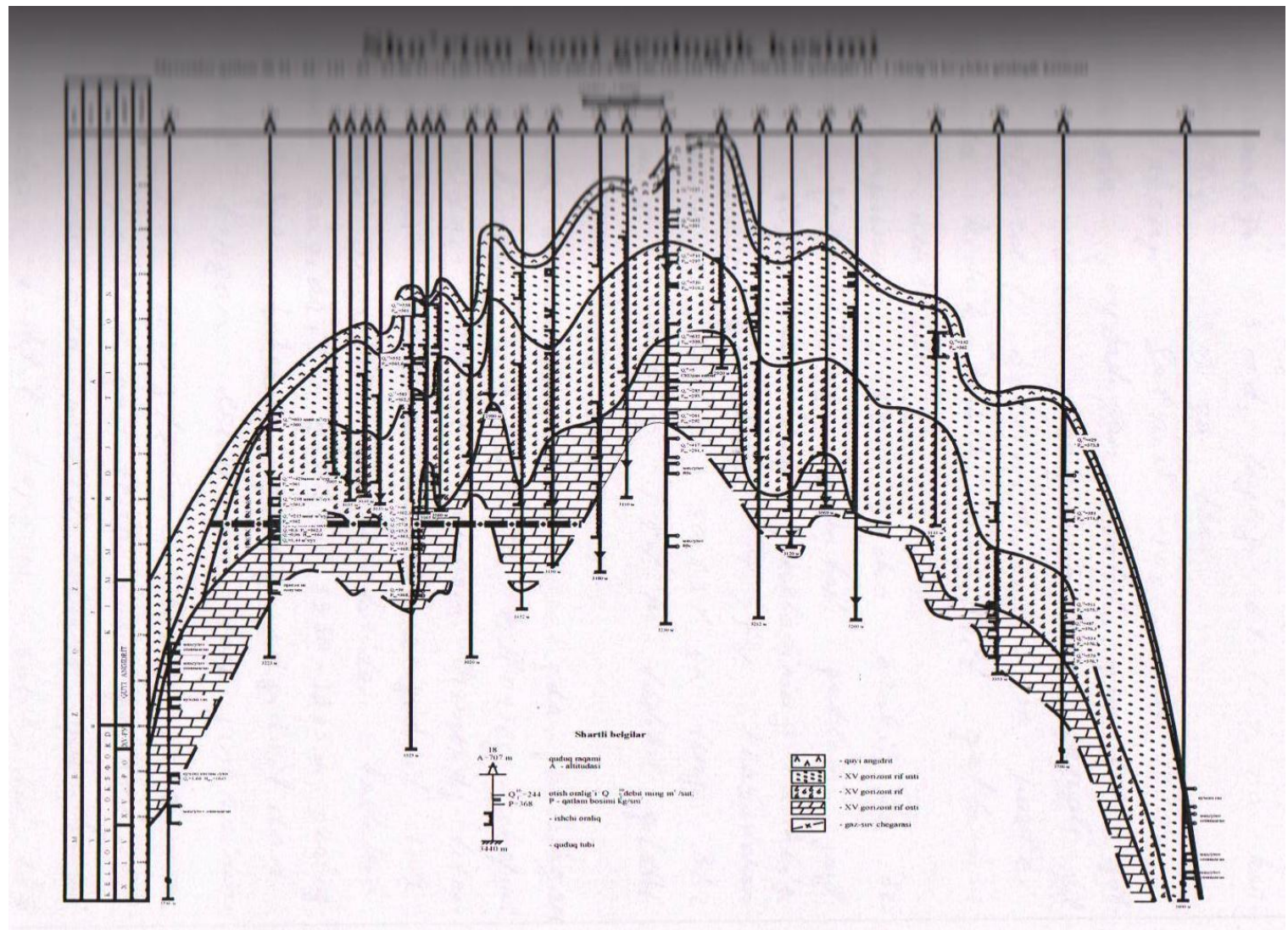
1973-йилда 1984-йилгача конда 43 та кудук қурилди, шулардан 2 таси изловчи кудукдир, чуқурлиги 3280 м. Қазилган кудукларнинг 35 таси газ уюми ҳудудига тушган шулардан 27 таси вақтинча тўхтатилган ва 1976 йилдан бошлаб навбат билан тажриба саноат ишлатилишига топширилган қолган 8та кудук тугатилгандир шулардан 3 таси тектоник сабаб билан 5 таси геологик сабаб билан тугатилгандир. Ундан ташқари яна 8 та кудук уюм чегарасидан ташқарисида бўлганликлари тугатилгандир. Намуна олиш мақсадида 33 та кудукда бурғуланган, шундан 50,7% намуна олинган кон ҳудудида кудуклар юра, бўр, палеоген ва неоген-антропоген ётқизикларининг мавжудлигини тасдиқлаганлар. Тектоник жиҳатдан шўртан тузилмаси. Бешкент эгилмасининг жанубий-шарқий қисмида жойлашган туз нефти комплексида тузилма оддий изотермик тузилишига эга ва у моридионал кенглик йўналишида тузилгандир.

Тузилманинг туташган изогипси бўйича (минус 580м) ўлчами 9км х 9км 825 мм ни ташкил этади. Тузилманинг шимол қисмида туб кенглик йўналишидаги сурулма оғади. Унинг етиши шимолий-ғарб томонида 25°-30° бурчак остидадир. Вертикал сурилиши кўлами ғарб қисмида 700 м ни ташкил этади ва шарққа томон камайиб бориб 40-50 м гача тушиб қолади. Шўртаннинг туз ости тузилмаси юзаси йирик ўлчамдаги юқори юра карбонат ётқизикларининг риф массивидан ташкил топган. Тузилманинг ўлчами (XV риф усти газизонти бўйича) узунлиги 23 кун кенглиги 7 дан 18 км гача баландлиги 930м ни ташкил этади. Тузилманинг юқори қисмида иккита гумбаз бор риф тузилмасининг муҳим морфологик элементларидан бири унинг ташқи ён тўғри бўлиб, у 45° ни ташкил этади.

Шўртан конида 38 та кудукда 304 объект синаб кўрилгандир шулардан 145 оралиқда газ олинган 15 тасида сув билан газ 22 тасида сув 4 тасида нефт ва газ белгилари билан сув 40 тасида 02 микдорда газ 3 тасида нефт билан газ, биттасида озгина газ билан сув олинган ва 71 тасида маҳсулот олинмаган саноат аҳамиятига молик газлилик юқори юра карбонат ётқизикларининг XV_{RO}, XV_R, XV_{RU} горизонти билан боғлиқдир. Газга тўйинган коллекторлар оҳактошлардан иборат бўлиб, ғовакли-ғовакли турга мансубдир. Коллекторлар XV_{RO} горизонтда 7-50% ни ташкил этади. [S].

I.2. Стратеграфияси

Шўртан кони геологик жихатдан қуйидагича тузилган. Яъни бўр ва юра даврларидан. Қуйидаги коннинг кидирув қудуқларидан олинган литологик-стратеграфик тавсифини келтирамыз.

Бўр даври

Бўр даври 500м дан -1600м гача ораликда жойлашган бўлиб сенон, турон, сеномон, олиб ва неоком, апт ярусларидан ташкил топган. Сенон 500м дан 200 гача ораликда жойлашган бўлиб, нотекс алмашиб келадиган кумтош гил ва алевролит қатламларидан иборат. Кумтошлар яшил кулранг майда юпка донадор, гиллар жигарранг, яшил кулранг кам кумтош аралашмали алевролитлар еса кулранг слюдали гил аралашмалари қаттиқ бўлади. Турон 200м дан 350м гача ораликда жойлашган бўлиб яшил кулранг алевролит аралашмали гил қатламларидан иборат. Туроннинг ажратиб турадиган хусусиятлари шундаки унинг юқори қисмида кумтош қатламлари мавжуд. Бу тоғ жинсларининг зичлиги $2,24-2,28\text{г/см}^3$ ғоваклиги 20-23%, ўтказувчанлиги 0,01мд ва лойлиги 65-72% тенг, Террондан кейин кумтош ва алевролит қатламлари мавжуд сеноман 350м дан 500м гача ораликда жойлашган бўлиб алмашиниб келадиган оч кулранг ва кулранг кумтош қатламларидан ташкил топган 350м дан 1500м гача ораликда кумтош қатламларидан ташкил топган. Сеномандан сўнг алб яруси келади.

Алб-500м дан 800м гача ораликда жойлашган бўлиб, юқори қисми ўртача қаттиқликдаги қумтош қатламларидан ташкил топган. Арф-800м дан 1020м гача ораликда ўртача қалинликда қумтош қатлами жойлашган бўлиб, бу тоғ жинсларининг зичлиги 2,48-2,49г/м³ ғоваклиги 26-30% ўтказувчанлиги 0,9мд, лойлиги 61-65% ва ҳар баландлиги 2-3% га тенг.

Валанжир-Гатерив 1020м дан 1350м оралиғида жойлашган бўлиб, қумтош қатламлари билан тўқ қўнғир рангли гил ва алевролит қатламчалари ва пастки қисмида кичик-кичик ангидрит қатламчалари учрайди.

Вланжининг 1450м гача оралиғида ўртача қаттиқликдаги қумтош қатлами жойлашган бўлиб, бу тоғ жинсларининг зичлиги 2,5-2,52г/см³ ғоваклиги 17-25%, ўтказувчанлиги 90мд ва лойлиги 50-63% га тенг. Бўр даврининг ғоваклиги 1,2%ни ташкил қилади.

Юра даври

Юра даври 1600-2900 ораликда жойлашган бўлиб кимеридж-титан ва келловей-оксфорд ёрусларидан ташкил топган. Кимеридж. Титан 1600-2450м ораликда юқори ангидрит. Туз ва қуйи ангидрит қатламларидан ташкил юқори ангидрит қатлами 3350-3365м ораликда қўнғир кулранг қаттиқ ангидритдан ташкил топган бўлиб, бу тоғ жинсларининг зичлиги 2,52-2,53 г/м³ ғоваклиги 7-9% ва лойлиги 20-30% га тенг. Туз қатлами 1650-2200м ораликда массив, кулранг юмшоқ тузлардан ташкил топган бўлиб, бу тоғ жинсларининг 2,02г/ см³ ғоваклиги 5-6%, ўтказувчанлиги 0,01мд, лойлиги 7-11% карбонатлиги 5-15% га ва тузлилиги 80-90% га тенг.

Қуйи ангидрит қатлами 2350-2450м ораликда массив қаттиқ ангидритлардан ташкил топган бўлиб бу тоғ жинсларининг зичлиги 2,70 г/см³, ғоваклиги 2-4% га тенг. Кимердж-титан яруси ғоваклиги коэффитсиенти, 1,25м ташкил қилади. Келлевой-оксфорднинг бутун зичлиги узунлиги бўйича, яъни 2450-2650м ораликда XV горизонтнинг қаттиқ оҳактош қатлами жойлашган. Бу тоғ жинсининг зичлиги 2,5-2,7 г/см³ ғоваклиги 7,3-9,5%, ўтказувчанлиги 0,1-0,3 м/км² ва карбонатлиги 100% га тенг

Келловей-аксфордининг 2650-2900м оралиғида XV горизонтнинг алевролит қатлами жойлашган Келловей-оксфорднинг ғоваклилик **коэффициенти** 1,15ни ташкил қилади. [S].

I.3. Тектоникаси

Шўртан тектоника жиҳатдан анликлинал бурмаси. Бешкент эгилмасининг Жанубий-шарқий қисмига киради. XV горизонт устки қисми бўйича сейсмик текширишлар ва чуқур қидирув бурғулаш лойиҳаларига қараб у икки гумбазли антиклинал бурмага ўхшаб кетади. 1550м-изогипс бўйича ўлчамлари 16000 х 12000м баландлиги 350м, тушган қаротлар бурчаги 6⁰-8⁰ чуқур тўлқинсимон эгилма гумбаз бурмага 2 та гумбазга бўлинади. Умуман тектоник бурмаларнинг тузилиши чуқур ўрганилмаган. Бу эса биринчи навбатда фойдаланиладиган қудуқларни жойлаштиришга ўта эҳтиёткорликни талаб этади [4].

I.4. Газлилиги

Шўртан конининг газлилиги 1974-йил охирида 1-қидирув қудуғи намунасида аниқланган 1975 йил 15-июндан 1-қудуқдан намуна олиш тўхтатилган. Жами 1-қудуқ 18 интервалдан иборат бўлиб, 15-интервалда газ олинган.

Карбонат ётқизиқлари 2788м дан 3050м кесмда яъни 268м кесм газли бўлиб чиқди. Газ-сув туташ юзаси кузатилмайди, бирон бир интервалда сув қатлами сезилмайди. Терриген ётқизиғи XV горизонти бўйича маҳсулотлилиги билан ажралиб туради. Намуна

олиш 5-10м ли ораликда газнинг махсулдор миқдори 648-998м³ гача етиб боради. Сейсмик текширув ҳисобига кўра газ уюмнинг ўлчамлари қуйидагича узунлиги 16000м ни 11800м, газга тўйинган қатлам қалинлиги 350м уюм чуқурлиги 2117-3050м.

I.5. Конденсатлилиги

Шўртан конининг конденсатлилиги текширув натижасида шундай эканлиги аниқланди. Барқарорлашмаган конденсатнинг юқори чиқиши 47,7-61,4 см³/ см³+7-+19⁰С ҳароратда қудуқ оғзи газидаги конденсатнинг юқори босими 50-60 кг/ см² ни ташкил қилади. Қатлам газида конденсатнинг бир қатор миқдори ўзгариб туради ва ўртача 58г/см³ ни ташкил этади, конденсатнинг зичлиги 0,802г/см³ конденсатсиялаш бошланғич босими қатлам газининг бошланғич босими билан бир хил 360г/см².

I.6. Газ конденсат ва компонентлар захираси

Шўртан газконденсат кони билан газ захирасига кўра йирик геологик тузилишининг мураккаблигига кўра мураккаб тузилишли конлар гуруҳига киради. Шўртан конининг Б+С категориясидаги газ ва конденсатнинг баланс захираси собиқ иттифоқ давлат захираси қўмитаси томонидан тасдиқланган ва қуйидаги жадвалга келтирилган.

Газ, конденсат ва компонентларнинг бошланғич захиралари

Шўртан кони этан, пропан ва бутан захираси ва ҳисоб параметрлари (Б+С категория)

I. 2-жадвал

Компонентлар	Компонентларнинг миқдори		Захира, минг тонна		Жами Б+С минг тонна
	Моляр миқдори, %		Б	С	
Этан	4,07	51,5	6828	24738	31568
Пропан	0,93	17,2	2280	8262	10542
Бутан	0,38	9,3	1234	4470	5704

I.I.1. Уюм сўниш тарзларида ишланиши шартларининг тавсифи

Газконденсат конларини ишлаш малакаси кўрсатадики, бази ҳолатларда конни ишлаш усули масофаси бир йўла очилади газконденсат конини, газ таркибидаги конденсат миқдорига ва унинг қатламда йўқотилишига қарамасдан сўниш тарзларида ишлаш шароитларини кўриб чиқамиз.

1). Бошланғич қатлам босими. Бошланғич қатлам босимлари конденсацияланиш босимидан анча юқори бўлган газконденсат конларидан узоқ вақт конденсат чиқиши ўзгаришсиз бўлган газ олиш мумкин. Фақатгина қатламда босим конденсацияланиши босимига тенг бўлгандан кейингина конденсацияланиш бошланади ва қатламнинг ғовақларида суюқ конденсат пайдо бўлади. Бироқ ишлатишнинг биринчи даврида (конденсацияланишдан юқори босимда) жами конденсат қазиб олиш етарли даражада юқори бўлиши мумкин.

2). Уюмнинг ўлчамлари. Агарда газконденсат уюмнинг ўлчамлари кичик бўлса, унда маълумки, газни қатламга қайта ҳайдаш натижасида олинадиган қўшимча конденсат ҳайдовчи кдўқларни қазिशга ва компрессор станциясини қуришга кетган харажатларни қопламайди.

Бундай конлар сўниш тарзларида ишлатилади. Мисол сифатида, Зафар Газконденсат конини келтириш мумкин. (Ғарбий Ўзбекистон, “Шўртаннефтьгаз” УШКси).

3). Қатлам газидаги конденсат миқдори. Қатлам газида юқори қайновчи углеводородларни миқдори камлиги билан фарқ қилган, унча катта бўлмаган патенциал газ захирасига эга бўлган газконденсат кони. Бу конлар қоидага биноан енгил, зичлиги юқори бўлмаган конденсатга эга. Шунинг учун бундай конларни топиш тарзларида ишлатишда анчагина юқори конденсат олишга эришилади. Бундай турдаги конлар учун қатлам босимини сақлашдан олинган самара жараёни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатларни қоплай олмайди. Шунинг учун бундай конларни сўниш тарзларида ишланади.

4). Геологик шароитлар. Ҳар қандай газ конденсат конни ҳам уюмга қуруқ газни қайта ҳайдаш ёки сув ҳайдашни амалга ошириш учун мос геологик шароитларга эга бўлавермайди. Номасул геологик шароитларга қатламларнинг ўтказувчанлиги ва қабул қилувчанлигини пастлиги, уюмни жойлашиш чуқурлиги юқорилиги, қатламни литологик таркибини тезда ўзгарувчанлиги ёриқликни тарқалишини турлилиги, уюмни алоҳида ажратилган блокларга тектоник бўлинганлиги ва б. киради. Литологик турлилик тезда

ўзгарувчан бўлганда ёки ёрикликни тарқалиши бир текис бўлмаганда қуруқ газни қатламга қайта хайдаш уюмни таъсир билан етарли даражада қамраш имконини бермайди. Бу эса қуруқ газни тез-тез ёриб ўтишига олиб келади.

5). Коллекторларнинг ўтказувчанлиги юқори бўлганда чегара ташқарисидаги сувнинг тазйиқи. Юқори ўтказувчан коллекторли газконденсат конлари. Одатда юқори тазйиқли, фаол чегара сувлари бўлади. Бу уюмларни сўниш тарзида ишлашда сув уюмга киради, уни табиий сув бостиришни келтириб чиқаради, бунинг натижасида қатлам босимини тушиш суръати бир қанча секинлашади, шунинг учун қатлам босимини суний сақлашга бўлган ихтиёж йўқолади [5].

1.1.2. Шўртан кони ишлаб чиқариш ҳолатининг жорий тахлили

Газконденсатли Шўртан кони 1974 йилда №1 қидирув қудуғидан газ олиниши билан очилган. Кон 1980 йил ноябр ойидан ишга қўшилган. Геологик қидирув ишлари 1985 йилда тугатилган.

Кон Бешкент прогибининг Жанубий-Шарқий қисмида жойлашган бўлиб Бухоро-Хива нефтигаз областига киради. Саноат миқёсида ахамиятга эга бўлган карбонат эткизигининг бутун газ конденсат уюмида сақланиб 3га бўлинади: XV-ости, XV-риф, XV-риф усти.

Риф ости қатлами қаттиқ охактошдан иборат бўлиб, берувчанлиги кам бўлган коллектордан иборат. Қалинлиги-111м, шундан фойдали махсулдор қатлами – 10м ғоваклиги 6-10% ўтказувчанлиги-100МД, газга тўйинганлиги-79%. Риф қатлами ғовакли охактошлардан ва даломитлардан иборат бўлиб, фойдали махсулдор қатлам-100м, ғоваклиги-14,2%, ўтказувчанлиги-107МД.

Риф усти қатлами қаттиқ ғовакли охактошлардан иборат таркиб топган бўлиб фойдали махсулдор қатлам 16м, ғоваклиги 10% ўтказувчанлиги-100МД, газга тўйинганлиги-84%. Юқорида 3та қатлам бўйича бошланғич газ захираси қуйидагига бўлинган: Риф ости-2%, Риф-84,6%, Риф усти-13,4%.

Сув-газ чегараси бўйича 3та участкага бўлинади: Ғарбий участка-2628м, Жанубий участка-2680м, Шимолий Участка-3020м, абс, отметкада.

Газконденсатли уюм ўлчами қуйидагича: узунлиги-18,5км, эни-17км, баландлиги-476м, бошланғич қатлам босими-360 кг/см², қатлам ҳарорати-112,5⁰С.

Қатлам суви хлор-калсий, хлорли гурухга киради. Намакоблик Ғарбий учаскада-113г/л, Жанубий участкада-126г/л, Шимолий Учаскада-76г/л [4].

II.3. Газ ва газконденсати қазиб чиқариш жорий тахлили

Кон ишга тушгандан буён 01.01.2015 йил ҳолатида 72,870 млрд.м³ газ ва 20437,188 минг. тн газконденсати қазиб олиниб, бу олинadиган захирага нисбатан газ-74,57% ва конденсат 68,93% ни ташкил қилади. Газнинг қолган захираси-168,265 млрд. м³ ни, газконденсатининг қолган захираси-9210,812 минг тн.ни ташкил қилади. 2014 йилда кондан 7,539 млрд.м³ газ ва 213,975 минг тн газконденсати қазиб олиниб, бу захирага нисбатан газ-1,2% ва 0,72%ни ташкил қилади. (11,1-жадвал).

Конда махсулдор қатламни бошланғич босими 360кг/см^2 бўлган бўлса 01.01.2015й ҳолатида қатлам босими $63,0\text{ кг/см}^2$ ни ташкил қилиб қазиб чиқариш бошлангандан буён қатлам босими 297 кг/см^2 га камайган.

Кондаги устки мувозанат босими 51 кг/см^2 ни, ишчи босими 35кг/см^2 ни ташкил қилади. Конденсатнинг газ таркибидаги бошланғич патенциали $58,0\text{г/м}^3$ бўлиб, жорий патенциали $28,25\text{г/м}^3$ ни ташкил этмоқда. Ҳисобот йилида кондан бир кунда ўртача $21\text{-}22\text{ млн.м}^2$ газ 124та ишлатиш қудуғидан қазиб олинди (II.2-жадвал).

Конда кунлик газ қазиб чиқаришни ушлаб туриш мақсадида 2014 йилда 45та қудуқда хлорид кислота ёрдамида махсулдорликни ошириш ишлари олиб борилди.

Қудуқлардан қазиб олинаётган газ кондаги I ва II-ГДТКга келиб қурилмадан чиққан газ 3та $\varnothing\text{-}426\text{мм}$ ли $\varnothing\text{-}720\text{мм}$ ли қувурлар орқали сиқув компрессори қурилмасига кетади. Сиқув компрессор қурилмаси ёрдамида Шўртан конидаги қазиб олинаётган газни қабул қилиб, чиқиш босимини ошириш натижада бош иншоатдаги газни тайёрлаш ва қуриштириш ва бошқа қурилмаларнинг бир маромда сифатли ишлашни таъминлайди. Газни тайёрлаш ва қуриштириш қурилмаларига келган газнинг бир қисми олтингугуртдан сеолит ёрдамида тозалаш, тозаланган газ Муборак КС-О ва келеф газ қувурларига узатилиб Республикамиз шаҳарларига юборилади. Янада бир қисми таркибидан пропан-бутан аралашмаси ажратиб олиниб махсулот паркига юборилади. Газни дастлабки тайёрлаш ва паст хароратли қурилмасидан ажратилган конденсат махсулот паркига жўнатилади. Махсулот паркида барқарорлашган конденсат қўйиш қурилмалари ёрдамида махсулотларни қайта ишлаш заводларига темир йўл орқали юборилади. Конденсатни барқарорлаштириш қурилмасидан ажратилган суюлтирилган пропан-бутан газни Республикамиз аҳолисини эҳтиёжларини қондириш учун ишлатилмоқда ва хорижий давлатларга экспорт қилинмоқда. Корхонанинг ички имкониятларига ишлатилаётган ва қурилмалардан ажралиб чиқаётган сувлар сувни тозалаш иншоотида тозаланиб ва иккиламчи марта ерларни суғоришда фойдаланилади.

Шўртан конидаги 9 та (№ 21, 108, 145, 163, 174, 194, 195, 197, 211) қудуқларда ўтказувчанлигини ошириш ҳамда газ қазиб олиш суръатини ушлаб туриш мақсадида қудуқ устки жихозлари ўзгартирилди (обвезка) (II.5-жадвал).

Бурғулашдан 10та янги ишлатиш қудғи №259-сонли 01.03.2014 йилда, №277-сонли қудуқ 01.06.2014 йилда, №255-сонли қудуқ 01.07.2014 йилда, №254-сонли қудуқ 28.07.2014 йилда №276-сонли қудуқ 04.08.2014 йилда, № 279-сонли қудуқ 10.10.2014 йилда, № 281-онли қудуқ 11.10.2014 йилда, №284-сонли қудуқ 15.12.2014 йилда, № 283-сонли қудуқ 16.12.2014 йилда № 293-сонли қудуқ 20.12.2014 йилда ишга қўшилди ва ушбу қудуқлар ҳисобидан $124,715\text{млн.м}^3$ газ ва $3,541$ минг тн газконденсати қазиб олинди. (II.3, II.4-жадваллар)

Тўла таъмирлашдан 2та №151-сонли қудуқ 20.03.2014 йилда, №169-сонли қудуқ 22.10.2014 йилда ишга қўшилди ва ушбу қудуқлар ҳисобидан $40,49\text{ млн.м}^3$ газ ва $1,159$ минг тн газконденсати қазиб олинди [5]

Yil	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1980	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1981	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1982	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1983	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1984	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1985	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1986	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1987	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1988	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1989	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1990	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1991	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1992	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1993	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1994	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1995	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1996	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1997	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1998	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
1999	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2000	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2001	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2002	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2003	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2004	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2005	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2006	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2007	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2008	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2009	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2010	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2011	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2012	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2013	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
2014	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0

II.4. Қудуқларни ишлатиш даврида учрайдиган қийинчиликлар

Газ ва газ конденсати қазиб олишда жами 159 та ишлатиш қудуғидан фойдаланилади.

Ишлатилаётган газ қудуқларининг сифатли жихозланиши қудуқни мустахкамлиги, техник ҳолати, техника хавфсизлигига, фаввора ва ёнғин хавфсизлигини олдини олган бўлади, бу эса конни ишлатиш лойиҳа талабига тўлиқ жавоб беришини таъминлайди.

Қуйидаги шу борадаги асосий қийинчиликлар келтирилган.[4]

1. Газ қудуқларида қувур оралиғи босимини бартараф қилиш

2014 йилда “Шўртаннефтьгаз”УШКга қарашли нефть ва газ конлари қудуқларида қувур оралиғи босими бартараф қилиш ишлари олиб борилмоқда эмас. Қувур оралиғида пайдо бўлган босимини бартараф қилиш қудуқни техника хавфсизлиги ва фавворага қарши муҳофаза меёрларига риоя қилган ҳолда ишлашини таъминлаш учун хизмат қилади.

2. Қудуқ қувурлари (НКТ) ичига ингибаторли ишлов бериш

Қазиб олинаётган газ таркибида захарли водород сульфид (H_2S) ва нордон газ (Cl_2) бўлиб улар ишлатилаётган қудуқлар қувурларини кучли занглатиш ва емириш қобилиятига эгадир. Айнан шунинг учун қудуқдаги қувурларни емирилишини муҳофаза қилиш мақсадида ингибаторли ишлов бериш йўлга қўйилган. Шўртан конида Бухородаги марказий илмий лаборатория мутахассислари томонидан қувурларни емирилишини аниқлаш мақсадида қўйилган эталонларни текшириш хулосага кўра емирилиш тезлиги даражасига қараб ингибаторли ишлов бериш амалга оширилади. 2014 йилда корхонага қарашли нефт ва газ конларидаги 46 та ишлатиш қудуқларида (Аминкор-А) мойлаш ишлари олиб борилади.

Бухородаги марказий илмий лабораторияси мутахассислари томонидан 2014 йил Шўртан конидаги жами 48 та ишлатиш қудуқларида (№ 266, 131, 225, 108, 203, 72, 123, 168, 96, 163, 194, 201, 210, 252, 154, 86, 110, 193, 226, 102, 145, 118, 174, 33, 161, 210, 145, 118, 252, 72, 163, 86, 226, 225, 108, 194, 161, 131, 203, 154, 102, 123, 168, 201, 193, 174, 33, 110). Қувурларни емирилиш тезлиги эталонларни текширилганда 10 та (№ 266, 131, 225, 108, 203, 72, 123, 168, 96, 163) қувурларни емирилиш тезлиги рухсат этилган емирилиш тезлиги ($0,1\text{мм/х}$) $0,1147\text{мм/х}$ дан $0,7542\text{мм/х}$ гача ошганлиги кузатилмоқда.

Қувурларни емирилиш тезлиги рухсат этилган емирилиш тезлигидан ошишга асосий сабаб 2014 йилда ишлатиш қудуқларида режалаштирилган ингибаторли ишлов ишларини ўз вақтида олиб борилмаганлигидандир. Қолган ишлатиш қудуқларида олиб борилган текшириш хулосасига кўра, қувурларни емирилиш тезлиги меёрий даражада.

3. Ишлов қудуқларини махсулдорлигини пасайиши

Корхонага қарашли нефт ва газ конларидаги ишлатиш қудуқларида махсулдорликни ошириш мақсадида қатламига тузли хлорид кислотали ишлов бериш (СКО) билан амалга оширилди. Ҳисобот йилида Шўртан, Жанубий Тандирча, Бузахур ва Илим конларидаги жами 91 та ишлатиш қудуғида хлорид кислота (СКО) билан ишлов берилди, жуладан:

Газ конларида:

1. Шўртан конида	-68 та қудуқда
2. Ж. Тандирча конида	-20 та қудуқда
3. Бузахур конида	-2 та қудуқда
4. Илим конида	-1 та қудуқда

II.4-jadval

Shurtan konining 01.01.2015 yil xolatida kondagi quduqlar majmuasi

Quduqlar soni :	211ta
Quduqlar soni :	124 ta
Quduqlar soni :	(№1,2,3,4,5,7,10,11,13,14,15,21,23,33,52,53,55,57,61,67,71,72,79,80,83,84,86,92, 96,101,102,103,108,110,115,118,119, 120,122, 123,125,126,127,128,129,130,131, 132,136,137,139,140,141,144,145,151,153,154,155,157,158, 160,161,163,164,165,167,168,169,170,171,172,173, 174,175,178,179,182,183,184,185,190,193,194, 195, 196,197,198,199,200,201,202,203,207,208,210, 211,218,219,225,233,236,240,244, 251,252,254,255,259,264,266,267,268,275,276,277,279,281,283,284,293,300,301,303)
Quduqlar soni :	27 ta
Quduqlar soni :	(50,51,56,56"бис",59,64,68,81,87,106,107,109,111,113,116,121,133,134,138, 146,152,156,159,192,226,227,253)
Quduqlar soni :	5 ta (№22,24,63,76,221)
Quduqlar soni :	46ta
Quduqlar soni :	(№6,8,9,12,16,17,18,19,20,25,26,27,28,29,30,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43, 54,65,69,70,73,77,100,112,114,124,135,162,166,191,209,212,220,263,265)
Quduqlar soni :	9ta (№256,258,260,261,278,280,282,292,294)

II.5-jadval

Shurtan konidagi BT-19 va SP-20 lardagi ishlayotgan quduqlar xakida ma'lumot

№	Quduq debit, ming m ³	Kollektor d=mm	Kollektor uzunligi m	Zamernoy kollektor d= mm 168	Kollektor uzunligi m
BT-19					
1	220	273	4234	Shurtan №251 Debit =250	4234
2	200				
3	170				
4	300				
5	320			Ilim № 8 Debit= 130	
6	260				
7	230				
8	80				
Jami	1780				
SP-20					
1	260	273	3941		-
2	330				
3	260				
4	170				
5	100			-	
6	270				
7	320				
8	260				
Jami	1970				

№ т/р	Қатлам	Ишлатилган қудуқлар	Жами ишлатилган қудуқлар	Вақ. консерв. тўқтатилган	Тула таъмирлашда	Жами ишлатилган қудуқлар
1	XV PO	61,163,165,161	4	-	-	4
2	XV PO+P	52,53,120,126,136,137,140,141,157,158,168,170,182,193,194,195,275	17	-	-	17
3	XV P	7,55,57,83,172,151	6	-	-	6
4	XV P+PY	2,3,5,10,14,15,21,23,33,67,72,79,80,84,86,92,96,103,108,115,118,123,131,132,139,144,145,163,164,173,174,178,179,185,197,202,203,210,219,225,233,236,240,244,251,252,264,266,267,268,300,303	52			52
5	XV PY	1,4,11,13,122,160,171,259,301	9	-	-	9
6	XV PO+P+PY	71,101,102,110,119,125,127,128,129,130,154,165,167,169,175,183,184,190,196,198,199,200,201,207,208,211,218,254,255,276,277,279,281,283,284,293	36	-	-	36
Жами ;			124	-	-	124

II.5. Қудуқлар маҳсулдорлигини пасайиши

Газ ва газконденсат қудуқларининг самарадорлигини ва хайдовчи қудуқларни қабул қилувчанлиги асосан маҳсулдор қатламни ҳосил қилган тжинсларнинг ўтказувчанлигига боғлиқ. У ёки бу қудуқни ҳаракат зонасида тоғ жинсларини ўтказувчанлиги қанча юқори бўлса, самарадорлиги ёки қабул қилувчанлиги шунча юқори бўлади.

Битта қатламнинг ўзидаги тоғ жинсларнинг ўтказувчанлиги унинг турли зонада ёки участкаларида кескин ўзгариш мумкин. Баъзан қатламнинг умумий ўтказувчанлиги яхши бўлганда, айрим қудуқлар ўтказувчанлиги паст бўлган зоналарда очилади, бунинг натижасида унга нефт ва газ келиши ёмонлашади.

Тоғ жинсларининг табиий ўтказувчанлиги у ёки бу сабаблар таъсири остида ҳам вақт ўтиши билан ёмонлашиши мумкин. Қудуқларни бурғилаб тугатишда уларнинг туби зонаси кўпинча гилли эритманинг сизиб ўтишидан ифлосланади. Бу қатламнинг ғовақларини бириктиришга ва жинсларни табиий ўтказувчанлигини пасайишига олиб келади. Нефт ва газ қудуқларини эксплуатация қилиш жараёнида жинсларнинг ўтказувчанлиги қудуқ туби зонасида ғовақларни парафинли ва симолали қатламлар беркитиб қолиши ҳамда заррачалар ўтириб қолиши сабабли бирдан ёмонлашиши мумкин.

Хайдовчи қудуқларнинг туби атрофли зонаси хайдаладиган сувда мавжуд бўлган турли хил механик аралашмалар (гил, темир оксидлари ва бошқалар) билан ифлосланади. Қудуқларни туби атрофизонасида жинсларнинг ўтказувчанлиги **дренаж** конларни ўлчамлари ва сонини суний ошириш йўли билан, жинсларни дарзлилигини ошириш ҳамда ғовак каналлар деворларида ўтириб қолган парафенлар, смолалар ва ифлосларни тозалаш йўли билан яхшиланади.

Қудуқлар туби атрофи зонасида жинсларни ўтказувчанлигини ошириш усуллари шартли механик, кимёвий, иссиқлик ва физик турларга бўлиш мумкин. Кўпинча яхши натижалар олиш учун бу усуллар бирга ёки кетма-кет ишлатилади.

Қудуқлар туби атрофи зонасига таъсир кўрсатиш усулини танлаш қатлам шароитлари билан аниқлаш. Кимёвий таъсир этиш усуллари паст ўтказувчан карбонат жинсларда яхши натижалар беради. Улар таркибида карбона аралашмалар ва карбонат сементловчи моддалар кирган сементлашган қумтошларда ҳам кенг қўлланилади.

Ишлов беришнинг механик усуллари одатда мустахкам жинслардан ташкил топган қатламларда дарзлилигини ошириш мақсадида қўлланилади.

Таъсир этишнинг иссиқлик усуллари ғовак каналлар деворларидан парафин ва смолаларни келтириш ҳамда кимёвий ишлов бериш усуллари интенсивлаштириш учун қўлланилади. [6]

II.6. 2014 йилда Шўртан кони ишлатиш қудуқларида кислотали ишлов олиб бориш бўйича маълумот январ ойи

Кунлик газ қазиб олиш суратини Шўртан конига қарашли 16та (№ 101, 71, 72, 3, 168, 13, 110, 5, 86, 267, 210, 92, 197, 208, 244, 266) ишлатиш қудуқларида кислотали ишлов ишлари олиб борилади. Ушбу қудуқларига жами сарфланган 20-22% **сол** кислота миқдори 64тн ни ташкил қилиб, олинган қўшимча газ маҳсулоти 119минг м³/сут.

Февраль ойи

Шўртан конига қарашли 2та (№ 144,264). Ушбу қудуқларга жами сарфланган 20-22% **сол**, кислота миқдори 8тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 13минг м³/сут ташкил қилади.

Март ойи

Шўртан конига қарашли 8та (№ 172, 201, 251, 15, 119, 194, 154, 139). Ушбу қудуқларга жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 32тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулотини 60 минг м³/сут ташкил қилади.

Май ойи

Кунлик газ қазиб олиш суратини ушлаб туриш мақсадида май ойида шўртан конидаги 18 та (№ 127, 128, 174, 175, 303, 195, 196, 141,167, 184, 108, 96, 51, 53, 55, 61, 193, 190) ишлатиш қудуғида кислотили ишлов ишлари олиб борилиб, жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 89тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 128 минг м³/сут ташкил қилади.

Июль ойи

Шўртан конига қарашли 5та (№ 83, 84, 233, 129, 219) ушбу қудуқларга жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 26тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 24 минг м³/сут бўлиб ташкил қилади.

Август ойи

Кунлик газ қазиб олиш суратини ушлаб туриш мақсадида август ойида “Шўртаннефтваз”УШКга қарашли Шўртан конига жами 4 та қудукда (№ 173, 125, 102, 140) кислотали ишлов бериш ишлари олиб борилиб, ушбу қудукларга жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 16тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 14 минг м³/сут бўлиб ташкил қилади.

Сентябрь ойи

Шўртан конига қарашли 2та (№ 145, 179) ушбу қудукларга жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 8тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 10минг м³/сут бўлиб ташкил қилади.

Октябрь ойи

Шўртан конига қарашли 5та (№ 103, 160, 182, 52, 2) ушбу қудукларга жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 20тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 20 минг м³/сут ташкил қилади.

Ноябрь ойи

Шўртан конига қарашли 7 та (№ 207, 202, 252, 137, 171, 57, 157). Ушбу қудукларга жамисарфланган 20-22% сол кислота миқдори 28 тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 36 минг м³/сут бўлиб ташкил қилади.

Декабрь ойи

Шўртан конидан 2та (№ 211,198) қудукда кислоталар ишлов бериш ишлари олиб борилди, ушбу қудукларга жами сарфланган 20-22% сол кислота миқдори 8тн ташкил қилиб, олинган жами қўшимча газ маҳсулоти 12 минг м³/сут бўлиб, ташкил қилади.

II.7. Газ қудукларини ишлаши маҳсулдорлик миқдори

Кон ишга тушгандан буён 01.01.2014 йил ҳолатида 456,486 млрд.м³ газ ва 19970,361 минг.тн газконденсати қазиб олинди, бу олиндиған захирага нисбатан 71,98% ва 67,36% ни ташкил қилади. Газнинг қолган захираси-177,649 млрд.м³ ни, газконденсатини қолган захираси-9677, 639 минг тн ни ташкил қилди. 2012 йилда кондан 9,657млрд м³ газ ва 286,833 минг тн газконденсати қазиб олинди, бу захирага нисбатан 1,52% ва 0,97%ни ташкил қилди.

2014 йилда кондан бир кунда ўртача 26-26,5 млн м³ газ 113та ишлатиш қудуғидан қазиб олинди.

Конда кунлик газ казиб чиқаришни ушлаб туриш мақсадида 2012 йилда 36та кудукда тузли кислота ёрдамида махсулдорликни ошириш ишлари олиб борилди.

II.8. Газнинг тезлиги ва қатлам босимига нисбатан айирма

Хисобот йилида “Шўртаннефтьгаз” УШКга қарашли кудукларни тадқиқот қилиш тармоғи ишчи-ходимлари томонидан ишлатилаётган газ конларидаги ишлаётган ва янги ишга туширилган кудукларнинг 194 та кудукларда газодинамик тадқиқот ишлари олиб борилди.

Нефть ва газ конларини ишлатиш жараёнида ишлатилаётган кудукларда ўтказилган тадқиқотлар натижалари нефть ва газ кудукларининг технологик тартибини тузиш ва кудукларни технологик тартиб асосида ишлашини таъминлашда ишлатилади. Тадқиқотлар натижаларининг энг асосий мақсади кннинг лойихавий кўрсаткичларини талаб даражасида бўлишини таъминлашдан иборат.

Конлардан газ ва газконденсати казиб олишда ишлатилаётган кудукларни техник ҳолатини лойихада кўрсатилган даражада бўлиши учун асосий кўрсаткич газни тезлиги бўлиб, 2014 йил учун 10-13м/сек қабул қилинган. Газни устки тезлиги ($V-13\text{м/сек}$) дан ташқари лойихавий меёрда бўлиши қатлам ва кудук туби ($d_p=P_{\text{qatlam}} - P_{\text{tubi}}$) босимлари айирмаси яъни депрессияга боғлиқ.

Газ кудуғини иш жараёнида газни оқим тезлиги (V ва босим айирмаси d_p) қанчалик юқори бўлса метални емирилиши шунчалик тезлашади, шунинг учун хисобот йилида ушбу икки лойихавий кўрсаткичларга асосий аҳамият берилади.

Хисобот йили давомида ўтказилган газодинамик тадқиқотлар натижасига кўра газ тезлиги ва босим айирмалари лойихавий кўрсаткичдан юқори эмаслиги кудукларни иш тартибига кўра риоя қилинганини кўрсатади.

2014 йил давомида ишлатилаётган кудуклардаги газнинг ўртача тезлиги (V), қатлам ва туб босими айирмаси (D_p) конлар бўйича қуйидагини ташкил қилади:

II.7-жадвал

№ т/р	Коннинг номи	Газнинг устки тезлиги (V),м/с		Депрессия (D_p , кг/см ²)	
		лойихавий	амалда	лойихавий	амалда
1	Шўртан	9,2	6,8	14,8	17,2
2	Жан.Тандирча	13,0	7,0	34,9	19,1
3	Янги Қоратепа	13,0	4,2	30,0	24,8
4	Бузахур	5,0	3,6	30,0	20,7
5	Шарқ. Бузахур	2,5	2,6	30,0	29,4
6	Чунағар	13,0	2,9	34,7	41,2
7	Илм	13,0	3,7	36,5	15,8
8	Ойдин	1,3	6,5	12,3	19,2

II.9. Қудуқларни сув босишини назорат қилиш

2014 йилда “Шўртаннефтгаз”УШК қарашли Шўртан Жанубий Тандирча, Бузахур, Янги Қоратепа, Чунағар, Илм, Ойдин, Тарнасой, Шимолий Гирсан, Девхона ва Эрناзар каби конларидаги ишлаётган ва янги ишга туширилган жами 173 та газ қудуқларидан газ ва газконденсати қазиб чиқаришда фойдаланилди.

Газ конларини ишлатишда ишлатилаётган газ қудуқларини лойихавий кўрсаткичларга риоя қилган ҳолда ишлашини таъминлаш ва назорат қилиш асосий вазифа ҳисобланади.

2014 йилда корхонага қарашли газ конларида “Нефтгазтадқиқот”ОАЖ ходимлари томонидан жами 61та газконденсати тадқиқот ишлари ўтказилди.

Жумладан:

Шўртан конида 34та, Жанубий Тандирча конида-11та, Бузахур конида-8та, Шарқий Бузахур конида-3та, Чунағар конида-2та, Илим конида-3та ишлатиш қудуқларида газконденсатли тадқиқот ўтказилиб, натижалари “Шўртаннефтгаз”УШК Геологияхизматида тақдим этилди. Ўтказилган тадқиқотлар натижасига кўра ишлатилаётган Шўртан конида 9та (№ 132, 139, 173, 173, 190, 192, 197, 200, 208, 252) қудуқда, Жанубий Тандирча, конида 5та (№ 29, 43, 45, 80, 81) қудуқда, Бузахур конида 7 та (№ 22, 23, 24, 25, 29, 30, 35) қудуқда Шарқий Бузахур конида 3та (№ 1, 5, 12) қудуқларда Чунағар конида 3 та (№ 4, 5, 8,) қудуқларда умумий намакоблик ва хлор иони миқдори меёрий кўрсаткичидан ортиб кетганлигини кўрсатди. Ушбу умумий намакоблик ва хлор иони ошиб кетган қудуқларда чеклагичлар ўрнатилди ўрнатилди. Натижада қудуқлар тубини сув босишини олди олинди. [7]

II.10. Қудуқларда ўтказилган тадқиқотлар тўғрисида маълумот

“Шўртаннефтгаз”УШКга қарашли 32та нефт газ, газоконденсат конлари мавжуд бўлиб, ҳисобот йилида 21та нефт ва газ, газоконденсат конларидан қазибчиқаришига фойдаланилди, шундан 7та кондан (Шўртан, Жанубий Тандирча, Бузахур, Шарқий Бузахур, Чунағар, Ойдин, Тарнасой) газ ва газоконденсати қазиб чиқаришда, 8та кондан (Ғарбий Тошли, Шарқий Тошли, Ғармистон, Яккасарой, Ғарбий Яккасарой, Феруза, Манғит, Рубойи) нефт қазиб чиқаришда ва 6та кондан (Шимолий Шўртан, Янги Қоратепа, Тўртсари, Илим, Шеркент, Қоратепа) нефт, газ ва газоконденсати қазиб чиқаришда фойдаланилди.

Бундан ташқари 2014 йилда Чиқил гуруҳига қарашли 4та (Шимолий Гирсан, Девхона, Эрназар ва Назарқудуқ) кондан газконденсат қазиб чиқаришда фойдаланилди.

Нефт ва газ қазиб чиқариш жараёнида жами 257та қудуқ ишлатилиб, шундан 169таси газ ва газконденсати ҳамда 88таси нефт қудуғини ташкил қилди.

Ишлатилаётган нефт ва газ конларидаги қудуқларда тадқиқот ишлари олиб бориш ва унинг натижаларини таҳлил қилиш энг муҳим вазифалардан бири бўлиб ҳисобланади.

Тадқиқот ишларига: газодинамик тадқиқот ўтказиш динамик (ишчи) босими ўлчаш, устки мувозанат босими ўлчаш, қувур орқаси ва қувурлараро босимни ўлчаш, незометрик ва назоратдаги қудуқларда суюқлик сатҳини ва ортиқча босимини ўлчаш, чуқурлик босимини ўлчаш, нефт қудуқларини махсулдорлигини, нефт таркибидаги сув фозини, дамловчи қудуқларда қабул қилувчанлиги миқдорини аниқлаш, насосли нефт қудуқларидан динамограф ёзуви олиш каби ишлар қиради.

Ўтказилган тадқиқотлар натижалари нефт ва газ қудуқларининг технологик тартибини тузиш ва қудуқларни технологик тартиб асосида ишлашини таъминлашда хизмат қилади. Ўтказилган тадқиқотларнинг энг асосий мақсади бу лойихавий кўрсаткичларни талаб даражасида ушлаб туришни таъминлашдир.

2014 йилда “Шўртаннефтгаз”УШКда қарашли қудуқларни тадқиқот қилиш тармоғи ишчиҳодимлари нефт ва газ конларидаги ишлатилаётган, кузатувчи қудуқларда жами 7945та тадқиқот ўтказиш режалаштирилган бўлиб амалда 8828 та қудуқда тадқиқот ишлари ўтказилди. Бу режага нисбатан 111,1% ташкил этди.

Шундан: Газ конларида ишлатилаётган ва назоратдаги қудуқларда хисобот йилида жами 4957та тадқиқот ўтказиш режалаштирилган бўлиб амалда 5114та бажарилди. Бу режага нисбатан 103,2% ни ташкил этди.

Нефт қудуқларида жами 2888та тадқиқот ўтказиш режалаштирилган бўлиб амалда 3714та бажарилди. Бу режага нисбатан 124,% ташкил этди.

I. Газ конларида ўтказилган тадқиқотлар

1. Газодинамик тадқиқот ўтказиш

2014 йилда ишлатилаётган газ қудуқларида газодинамик тадқиқот олиб бориш жами 201та қудуқда режалаштирилган бўлиб амалда 251та қудуқда бажарилди. Ушбу тадқиқотлар ҳар бир қудуқнинг махсулдорлигини, ишчи мувозанат қатлам босимини ва қудуқдаги газнинг устки тезлигини аниқлаш мақсадида чеклагич (шайба) усули билан бажарилади. Тадқиқот натижалари асосан ҳар бир қудуқнинг технологик иш тартибини тузиш учун зарурдир.

Нефть ва газларни қувур орқали ташишда атроф – муҳитга бўлган таъсирлар.

Режа:

1. Ўсимлик ва ер қатламига бўлган таъсирлари.
2. Сув ҳавзаларига бўлган таъсирлари.
3. Атмосферага бўлган таъсирлар.
4. Нефть маҳсулоти ва газларни рухсат этилган концентрациялари.

1. Ўсимлик ва ер қатламига бўлган таъсирлар.

Юқорида таъкидлаганимиздек, магистраль нефть ва газ қувурларида содир бўладиган турли авариялар натижасида улар орқали ташилаётган нефть ва унинг маҳсулотлари ерга, сув ҳавзасига тўкилади; газлар эса, атмосферага тарқалади. Натижада, атроф – муҳит компонентлари, **гидросфера, метосфера, атмосфера ва биосфера** бўлган. Ҳар қандай моддалар сингари нефть ва унинг маҳсулотлари ва газлар ҳам, маълум зарарли кўрсаткичларга эга бўлиб, атроф – муҳит компонентининг ташкил этувчиларининг (инсонларни, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсини ва бошқаларнинг) экологик шароитларини ёмонлаштиради.

Магистраль қувурлардан тўкилган нефть ва унинг маҳсулотлари, ернинг биологик унумдорлигини пасайишига олиб келади. амалий кузатишларга (текширишларга) қараганда, нефть ва унинг маҳсулотлари билан ифлосланмагани ерга экилган ўсимликларга қараганда, буйининг 3 – 4 марта паст бўлишлиги ҳосилдорлигини эса 5 – 6 марта бўлишлиги аниқланган.

Нефтнинг қайнаш ҳарорати 1500С дан 2750С бўлган фракциялар юқори заҳарли ҳисобланадилар. Қайнаш ҳарорати паст бўлган фракциялар, тез булувчи фракциялари, кам

заҳарли – хавфсиз ҳисобланадилар. Чунки бундай фракциялар тез буғланиши натижасида, ер қатламига киришга улгиролмайдилар.

Юқори ҳароратда қайновчи оғир фракцияларнинг қовушқоқлигини юқори бўлишлиги, уларнинг ер – ўсимлик қатламига бўлган таъсирини секинлик билан амалга ошишини содир этади.

Умуман, нефть ва унинг маҳсулотлари билан бўлган ер – ўсимлик қатламининг ўзига тозаланиш жараёни, айниқса шимолий раёнларда 10 йиллар вақтни талаб этиб, натижада ўсимлик дунёсига бўлган таъсири ҳам узоқ вақт давом этади.

Тўкилган нефть ва унинг маҳсулотларини ер – ўсимлик қатламига бўлган таъсирини камайтириш (олдинги ҳолатига қайтариш), кириб олиш ва регенрация усуллари ёрдамида амалга оширилади.

Ер ости сув баландлиги унинг юзасидан чуқур жойлашган бўлса, тупрокни нефтдан тозалашда кириб олиш усулидан фойдаланади. Аксинча, регенрация (эрни ювиш) усулидан фойдаланилади. Бу усулларни бажарилиши ва технологик чизмалари билан маъруза вақтида батафсил таништирилади.

2. Сув ҳавзаларига бўлган таъсирлари.

Сув ҳавзаларини нефть ва унинг маҳсулотлари билан буғланиш, улар орқали (устидан ёки тагидан) ўтказилган магистраль нефть қувур бўлимларининг ёки маҳсулотини ташувчи танкер, биржаларининг ишдан чиқиш бўйича ёйилиб, унинг юзасида юпқа нефть пардасини ҳосил қилади. Маълумотларга қараганда бир тонна тўкилган нефть 20-30 км² майдонга сув юзасига ёйилиб, уни ифлослантиради. Натижада, сув билан атмосфера ўртасидаги ҳаво алмашиш бузилади. Бу ўз навбатида сувнинг экологик шароитини ёмонлаштиради. Ундан ташқари, сув таркибидаги (эркин, эмульсий ва коллоид заррачалар кўринишидаги) нефтлар, сувнинг физик, кимёвий хоссаларига таъсир кўрсатиб, унда яшаётган ўсимлик ва ҳайвонот дунёсининг яшаш фаолиятини ёмонлаштиради, сувдан фойдаланишни қийинлаштиради. Айниқса, нефть билан ифлосланган сувнинг балиқ ҳўжалигига бўлган таъсири катта бўлади. Масалан, нефть ёки унинг маҳсулотини сувдаги концентрацияси 0.5 МГ/л бўлганда 10 суткадан кейин шу сувларда яшаётган балиқ гўштининг мазаси нефть маҳсулоти таъмига ўтиши аниқланган. Ундан ташқари катта балиқлар олиб қуйган тухумлари ва икралари нобуд бўлади. Механик тозалаш тизимидаги қурилмаларнинг принси.иал технологик чизмаси келтирилган. Агар тозалаш даражасини ошириш керак бўлса, физик-кимёвий тозалаш жараёни ўтказилади.

Сув таркибидаги нефть ва унинг маҳсулотлари микдорининг камайиши, уларнинг табиий парчаланиш, кимёвий оксидланиши ва сувда яшовчи микроорганизмларнинг таъсирларида биологик парчаланиш натижасида содир бўлади. Лекин бу жараёнлар бир неча йиллар давомида амалга ошади. Бу ўз навбатида сувда яшовчи ўсимлик ва тирик организмларни экологик шароитини ёмон ҳолатда узоқ вақт давом этишини содир этади. Шунинг учун сувларнинг экологик шароитларини бирламчи ҳолатига қайтариш, улар таркибидаги тўкилган нефтларни тезликда ажратиб (йиғиб) олиш самарадор ҳисобланади. Бунинг учун сув ҳавзасининг ҳолатига қараб (оқар ёки оқмас) тўкилган нефтлар тўпланади, кейин эса уларни махсус мосламалар (сузиб юрувчи шарлар) ёрдамида сувдан ажратиб олинади. Ажратиб олиш технологияси ва шароитлари билан маъруза вақтида батафсил таништирилади.

3. Атмосферага бўлган таъсирлар.

Нефть, нефть маҳсулотлари ва газларни ташишда ҳам, атмосферанинг буғланиши, қувурларни ишдан чиқиш ва уларнинг таркибига кирувчи қурилмаларни, асбоб ва анжомларни носозлиги натижасида содир бўлади. Айрим ҳолларда ҳавога тарқалаётган

газлар ва ерга тўкилган нефть ва нефть маҳсулотлари (айниқса, боткоқли жойларда) ёқиб юборилади. Ёниш жараёнида зарарли моддалар: углерод оксиди, олтингугурт ангидрит ва бошқалар ҳосил бўлади. Олтингугурт ангидрид (CO_2) инсон ва ўсимликлар учун заҳарли модда ҳисобланади. Бу рангсиз, кучли ҳидли газ бўлиб, унинг ҳаводаги концентрацияси 20 – 50 МГ/Ф м³ бўлганда нафас йўллари, куз ликопчаларини яллиғланишини содир этади. Ундан юқоридаги концентрациясида буғилиш, хўшидан кетиш ходисалари содир бўлади. Нам атмосфера ҳавода CO_2 сув томчиси билан сульфат кислотасининг аэрозалини ҳосил қилади. Нафас олганда, нафас йўллари ва куз қопқоғини яллиғлантиради. Ундан ташқари, ўсимликларда тана жароҳатларини ҳосил қилади. Ерга тўкилган нефть ва унинг маҳсулотларининг ёниши натижасида ердаги ўсимликлар ва яшовчи тирик организмлар нобул бўлади.

4. Нефть маҳсулоти вагазларни рухсат этилган концентрациялари.

Ҳар қандай моддалар сингари нефть, нефть маҳсулотлари ва газлар ҳам, маълум зарарли кўрсаткичларга эгадирлар. Шунинг учун ҳар бир модданинг зарарли хусусиятларини ҳисобга олиб, уларнинг атмосфера, сувдаги рухсат этилган концентрациялари белгиланган (ПДК). Моддаларнинг рухсат этилган концентрацияда инсонлар организмда чексиз вақт давомида, патологик ўзгаришлар ёки касалликлар нефть маҳсулотларининг сувдаги рухсат этилган концентрацияси: балиқ хўжалиги учун 0.05 МГ/л, ичимлик сувлари учун 0,1 МГ/л га тенг.содир бўлмайди. Масалан,

Зарарли моддаларнинг рухсат этилган концентрацияси икки кўринишда белгиланади: ўртача суткалик ва бир маротаба (разовая). Моддаларнинг бир маротаба рухсат этилган концентрацияси, шу моддаларнинг ишлаб чиқариш жойлари учун белгиланган, яъни инсон шу жойда қанча вақт бўлишлиги аниқланади. Ўртача суткалик рухсат этилган концентрация кўрсаткичида, инсон чексиз вақт давомида ўз фаолиятларини давом эттирадилар. Қуйидаги жадвалда аҳоли яшайдиган жой ҳавосидаги айрим моддаларнинг рухсат этилган концентрациялари келтирилган.

Хулоса

Кунлик газ қазиб олиш суратини ушлаб туриш мақсадида январ ойида Шўртан конига қарашли 16та (№ 101, 71, 72, 3, 168, 13, 110, 5, 86, 267, 210, 92, 197, 208, 244, 266) ишлатиш қудуқларда кислотали ишлов бериш ишлари олиб борилди. Ушбу қудуқларда жами сарфланган 20-22% туз кислота миқдори 64т ни ташкил қилиб олинган қўшимча газ миқдори 119 минг м³/сутка.

2014 йилда кондан бир кунда ўртача 26-26,5млн м³ газ 113та ишлатиш қудуқғидан қазиб олинди.

Конда кунлик газ қазиб чиқаришни ушлаб туриш мақсадида 2012 йилда 36та қудукда тузли кислота ёрдамида махсулдорликни ошириш ишлари олиб борилди 2014 йил давомида ўтказилган газодинамик тадқиқотлар натижасига кўра газ тезлиги ва босимлар айирмаси лойихавий кўрсаткичлардан юқори эмаслиги қудукларни иш тартибига риоя қилинганини кўрсатади.

Газ конларини ишлатишда ишлатилаётган газ қудукларини лойихавий кўрсатишларга риоя қилган ҳолда ишлашни таъминлаш ва назорат қилиш асосий вазифа ҳисобланади.

Ишлатиш лойихасига асосан умумий ишлатиш қудуклари сони 153та бўлиб амалдаги ишлатиш қудуклари сони 124 тани ташкил қилмоқда. Ишлатиш қудукларни лойихавий кўрсаткичига чиқариш учун конда янги ишлатиш қудукларини бурғулаш ишларини ҳамда тўла таъмирлаш ишларини тезлаштириш мақсадга мувофиқдир.

Ишлатиш қудукларида ўрнатилган ечилмайдиган хорижий пакерлар кўшма оралиқларни отишда НКТларни алмаштиришда тўсқинлик қилиб газ махсулдорлигини кўпайтиришга ҳам жиддий таъсир қилади. Шу сабабли ечилмайдиган хорижий пакерларни бурғулаш, риф усти махсулдор қатламининг отилмаган жойларини отиб кунлик газ ва газконденсатни қазиб чиқаришни ушлаб туриш мумкин.

Кондаги қудуклардан СКСга бўлган масофада босим йўқотилаётганлиги сабабли шлиф коллекторлардан газ ўтказиш қобилиятини ошириш мақсадида лойихага асосан кўшимча газ коллекторлар зарур. Ишлаётган қудук тубига конденсатнинг йиғилиб қолиши ҳисобига ишламасдан тўхтаб қолмоқда.

Бу қудукларни ҳар куни ёки 2кунда бир фавворага очиб қудук туби тозаланиб ишга қўшилмоқда. Бу ҳолатлар қатлам босимнинг табиий тушиши натижасида бўлиб, буни олдини олиш учун илмий текшириш институти ходимлари томонидан қудукларни ишлатишнинг янги усуллари ишлаб чиқиш бўйича иш олиб бормоқда. Кон ишлатиш лойихасига асосан конда 2014 йилда СКС-г ни қуриш кўзда тутилмоқда.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Каримов И.А “Бош мақсадимиз – кенг кўламли ислохотлар ва модернизация йўлини қаътият билан давом эттириш” мавзусидаги 2012 йилда мамлакатимизда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ҳамда 2013 йилда мўлжалланган иқтисодий дастурининг энг муҳим устивори йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. Тошкент Халқ сўзи 2013 йил 19 январ № 13.
2. Каримов И.А “Барча режа ва дастурларимиз ватанимиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади” Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги 2010 йилда Республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2011 йил иқтисодий дастурининг энг муҳим устивор вазибаларига бағишланган маъруза. Халқ сўзи 2011 йил 22 январ.
3. Каримов И.А “Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози. Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари”. Тошкент Ўзбекистон. 2009 йил.
4. “Шўртаннефтьгаз” УШК га тегишли конларининг ишлаш ҳолати. Ҳисобот. 2010 йил.
5. Акрамов Б.Ш, Сиддиқхўжаев Р.К, Жуманов Х.Н Нефть ва газ иши асослари. Маърузалар матни. Тошкент 1999 йил.
6. Акрамов Б.Ш “Нефть ва газ қудуқларини ишлатиш”. Тошкент 2004 йил.
7. Гиматудинов Ш.К «Справочное руководство по проектированию разработки и эксплуатации нефтяных месторождений». Москва Недрa 2007 год.
8. Байков И.Р, Смородов Е.А, Ахмадулин К.Р «Методы анализа надежности и эффективности систем добычи и транспорта углеводородного сырья» - М «Недра – Бизнесцентр» 2003 год.
9. Басарыгин Ю.М, Будкихов В.Ф, Булатов А.И, Проселков Ю.М «Технологические основы освоение и глушения нефтяных и газовых скважин» - М «Недра – Бизнесцентр» 2003 год.
10. Басаригин Ю.М, Будкихов В.Ф, Булатов А.И «Теория и практика предупреждения осложнений и ремонта скважин при их строительстве и эксплуатации» - М: ООО «Недра – Бизнесцентр» 2012 год.
11. Газизов А.А. «Увеличение нефтеотдачи неоднородных пластов на поздней стадии разработки» - М: ООО «Недра – Бизнесцентр» 2002 год.
12. Дыбленко В.П, Камалов К.Н, Шарифиддинов Р.Я, Туфанов И.А «Повешение продуктивности и реанимация скважин с применением виброволнового воздействия» - М: «Недра» 2002 год.
13. Желтов Ю.П. «Разработка нефтяных месторождений» Учеб. Для вузов – 2-е изд. перераб и доп. М: ОАО «Недра – Бизнесцентр» 1998 год.
14. Крилов А.П, Глоговский М.М, Шерчинк И.Ф, Никололвекий Н.И, Чорный И.А «Нуачные основы разработки нефтных месторождений» Москва «Ишевек» 2004 год.
15. Лысенко В.Д, Грайфер В.И, «Разработка мало продуктивных нефтяных месторождений» М: «Недра – Бизнесцентр» 2001 год.
16. Мищенко И.Т « Скваженная добыча нефти» М: «Нефть и газ» РГУ нефти газа им. И.М.Губкина 2003 год.
17. Папов Г.Э «Охрана труда при разработки нефтянқх и газових месторождений» Москва Недрa 1982 год.

18. Папов Г.Э «Охрана окружающей среды на предприятиях нефтяной и газовой промышленности» - Москва Недра 1986 год.
19. Петрешин Л.Ф, Лысяный Г.Н, Тарасов Б.Р «Охрана природы в нефтяной и газовой промышленности» - Москва Недра 1986 год.
20. Мавлонов А.В “Қатламларнинг нефт ва газ олувчанлигини ошириш технологияси ва техникаси”. Маърузалар матни. Тошкент 1999 йил.
21. Правила безопасности в нефть газ добывающей промышленности Республика Ўзбекистон. Тошкент 2000 г.
22. Рахимов.Х, Агзамов.А, Турсунов.Т “меҳнатни муҳофаза қилиш”. Тошкент Ўзбекистон 2003 йил.
23. Султонов.П “Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш асослари”. Тошкент мушқа нашриёти 2007 йил.
24. ИброхимовЗ.С. “Нефть ва газ соҳаларининг русча-ўзбекча атамалари луғати” Тошкент Нур 1992 йил.
25. Нефть ва газ геологияси русча-ўзбекча изоҳли луғати. Ўзбекистон миллий инсқлопедияси. Давлат илмий нашриёти 2000 йил.
26. Интернетнинг саҳифалари: <http://opd.ru>
27. [www. OILand GaS.ru](http://www.OILandGaS.ru)
28. [www. новости-нефти и газа.ru](http://www.новости-нефтиигаза.ru)
29. [www. Referat-5 ballov.ru](http://www.Referat-5ballov.ru)
30. [www. lukoil.ru](http://www.lukoil.ru)
31. [www. Sibneft.ru](http://www.Sibneft.ru)
32. [www. thansneft.ru](http://www.thansneft.ru)
33. [www. nefte.ru](http://www.nefte.ru)